

У РОВОВИМА СРЕМА

*Са сваком четом 8. бригаде од првог дана живе-
јеле су и њене — цепене новине. Пратиле су те но-
вине борца на положају, у борби, на одмору, писале
о њему и његовој чети, похваљивале, критиковале,
биле ратнички озбиљне, другарски присне, насмеја-
не, ведре ...*

*У ослобођеном Београду батаљонски културно-
просвјетни одбори покренули су батаљонске листо-
ве: »Кроз борбу« (1. батаљон), »Напријед«, па »По-
бједа« (2. батаљон), »Побједа« (3. батаљон), »Ка сло-
боди« (4. батаљон), а нешто касније, када је у бри-
гади формиран одсјек за агитацију и пропаганду,
појавио се и бригадни лист (билтен) »За побједу«.
Мало је примјерака тих листова сачувано. То што
јесте налази се у Војноисторијском институту ЈНА.
Прилози који слиједе су из њих.*

ОСВЕТИБЕМО ТЕ

(Другу Војку Петровићу)

Нашли смо се код Мионице. Млад си био и пун онаге. Ступио си
броволуно у нашу војску. Шта си хтео да нађеш у нашим редовима?
ажио си у њој оно што до сада није имао наш народ. Тражио си правду
мрзео фашизам, наказу која је носила највећу несрећу свим народима.
део си шта су крвници (створили у нашој земљи. Видео си попаљене
1Ске куће, видео си поред њих побијену децу и жене. Видео си раднике
н су радили, а нису могли да живе. ЗВидео си сељаке који су сејали,
!ису хлеба имали. Све си видео, и знао си да то није правда... Знао
да правда не долази сама. Придружио си се својићд друговима. Није
било жао оставити оца и мајку, који су те тако много волели. И није
\о тешко волети Тебе. Млад си био, 16 година, и није било зле мисли

у твојме орцу, оин јединац си био, и вредан оин народа. То су видсли у Теби ји јнаше старешЈне. Добио ои пушку, кад их већина од нас није имала. Нису погрешили. Корионо си је употребио, већ на иуту према Београду, када смо били мучки нападнути од непријатеља. У Београду си добио пушкомитраљез. Носио си га понооно кад омо маршевали преко Срема.

Дошла је она тајанствена Матора шума. Последње вече пре Твоје смрти, кад омо седели на положају, казао ои: »Мрзим кукавице!«

Рано у зору 3. децембра почела је борба. Наша артиљерија обасипала је непријатељске линије дуж целог фронта. Непријатељ се тврдоглаво бранио. А Ти, Војко, обаоипао ои његове ровове ватром свога митраљеза. Сгшао ои смрт. Нису Ти сметале гранате које су падале око наших редова. И кад је пала команда за јуриш, први ои полетео на непријатељске ровове, чврсто држећи у рукама митраљез који ои толико волео. Пао ои погођен непријатељским зрном. Нисмо чули од Тебе ни речи. Крв Ти није текла из ране. Прешла је у нас и дала нам нове онаге. Ниои пао узалуд. Оотаћеш нам као симбол наше борбе. Нећемо Те заборавити. Ооветићемо Те.

Борци 2. чете

(»Напријед«, бр. 2/1944)

БОРБЕ ТРЕНЕГ И ЧЕТВРТОГ ДЕЦЕМБРА (Јуначко држање другова и другарица)

Између 3. и 4. децембра добили смо наређење које омо одавно при жељкивали. Покрет, на положај! Чим омо стигли на положај иосели смо ровове из којих је требало тући непријатеља и разбити његову утврђену лишију. Три ноћи проведене у рововима, озебли и огладнели, све то нас је наоружало и наоштрило — једва омо чекали команду за јуриш. Чинило нам се да је гнев достигао врхунац и да, и кад не би било оружја, били бисмо спремни да се са непријатељем ухватимо у коштац и кољемо зубима. Најзад дође и дан јуриша. После артиљеријоке ватре паде команда: »Јуриш!« Јурнули оу другови 2. чете, поскакали из бункера као орлови из шезда, и ооули убојне плотуне из митраљеза и пушака на непријатеља. Борба се водила до саме ноћи. Пали су мнош наши другови. Падали оу, задивљујући пожртваномшћу и самапрегаром. Рањени или искасапљени, бодрили су нас који смо остајали у борби. Тешке ране су их освајале, али нису јаукали. То су били омладинци, то оу били борци, то су били скојевци, млади јунаци! Они оу својим »шарцима« и пушкомитраљезима пркооно и панооито засели и отварали рафалну ватру, бљујући смрт на непријатеља. Крatak ударац куршума из непријатељског митраљеза, прекидао је живот тим младим барцима, који су га тако добровољно и херојски прилагали на жртвеник слободе. Пала је другарица Полка, пао је курир батаљона друг Мнђић, пао делегат Бооовић, пало неколико другова из 1, 2. и 4. вода, и свима нама показали како млади борци и

оинови који воле своју отаџбину гину, дајући живот за њу. Смрт ових другова остаће нам као неизбрисива упомена на то како треба водити борбу против неоријатеља и чувати слободу, а примјери њиховог јунаштва биће записани великим словима у крвавој и мучној али славној и херојској борби Народноослободилачке војске Југославије.

Борац, Милић КОВАЧЕВИЋ МАЧВАНИИ

(»Сви за побједу«, цепне новине 2. чете, 2. батаљона, бр. 2/1944)

НАШ ДРУГ ЈОВИЦА

Чим сам дошао у чету пао ми је у очи један друг средњега раста, лепо развијен, са изразитим цртама и вечитим осмехом на уонама. Својом присношћу и топлином, готовошћу на шалу и пеому, убрзо је придобио не само мене него и све другове у чети.

Више пута би се уозбиљило и почео оштро да нам указује на извоне ситније грешке и — човек би се чисто уплашио кад му не би погледао у очи... А оне оу, и тада сјале благошћу и љубављу.

Пошто ме је освојио другарством и прионошћу, постали смо одлични другови. Више пута, увече, док смо се одмарали у Београду, причао ми је доживљаје из свога мучног живота.

Још као дечак пошао је са села на занат у град, а после се, како је знао и умео, пробијао кроз живот. Кроз све те његове приче провејавао је дух другарства, пожртвовања... Имао је доста искуства и то своје искуство без — и трунке себичности пренооо је на другове, тежећи да им што више олакша живот.

Више пута, у Београду, док је био дежурни батаљона пратио сам га док би обилазио страже и патроле. Ако би случајно наишао на неисправну стражу или патролу, иако је имао права да укори, увек би их благо и другарски исправљао и указивао им на опасност коју оу себи и другима стварали — не вршећи иоправно овоју дужност.

У маршу од Београда до положаја и на сваком одморишту стално је својим ведрим духом подстрекивао другове да забораве на тешкоће марша. Све то тако трајало је до јуриша на М. положај. Ушао је у минско поље да изнесе рањеног друга. Том ириликом је и сам тешко рањан, од мине.

Његова слика, слика ведрога и насмејаног друга, толико се урезала у моју овест да ми никако не излази из главе, — од момента када нас је страшна експлозија мине раставила.

Алекса НЕНАДОВИЋ, 1. чета

(»Кроз борбу«, бр. 5/1945)

ПОГИНУО МИ ЈЕ БРАТ, ИДЕМ ДА ГА САХРАНИМ

На положају код Маторе шуме, поеле јаке артиљеријске ватре и ватре наших бораца, извршен је јуриш на непријатељски положај. Гледао сам једнот нашег друга како стојећи сипа ватру из пушкомитраљеза на непријатеља који је утврђен на ивици шуме. Без страха је пошао још мало напред, сипајући и даље ватру. Када је непријатељ протеран из својих утврђених положаја и када је настало гоњење, срео сам опет истог друга пушкомитраљесца, Ранка Матиђа. Овога пута носио је ашов, а са њим су ишла још два друга. На наше питање где ће, само је одговорио: »Погинуо ми је брат. Идем да га сахраним«. Збуни ме толика хладнокрвност, али — тек тада видех какав је то јунак.

Милан САРИЋ, борац

'(»Напрјед«, бр. 2/1944)

И ЧЕДОМИР ЈЕ. ПАО

Као и свако вече другови из раднога вода 4. батаљона почели су с пјесмом. Био је међу њима и он, Чедомир Влајковић. Пјевао је. Увијек весео и насмијан, омиљен међу друшвима као добар пјевач. Није ни слутио да ће му то бити посљедња ноћ.

Уокоро наиђе дежурни и прочита који ће другови сјутрадан да носе храну на положај. Међу њима био је и Чедомир. Друшви су се растали и отишли на починак.

Још не бијаше свануло када су одређен« другови пошли са храном на положај. До положаја је требало прећи седам километара. Пут је био тежак. Већ на два километра близу положаја било је опаано. Трбало се спустити низ брдо изложено непријатељској ватри, доћи до другова.

Послије доста муке стигосмо до наших ровова. Поче подјела хране. Ту је и Чедомир. Дијелио је храну од рова до рова, и разговарао са друговима, питао их како им је, како издржавају у рововима, и одговарао на њихова питања. У једном моменту док је пружао другу храну, зачу се неколико хитаца из машинке. Чедомир се сруши погођен у главу. Није имао времена ни гласа да испусти, гласа којим је толико пута увесељавао своје другове.

Храна је подијелена. Другови су се враћали са положаја. Чедомира не бјеше више међу њима. Остао је, да сачека оне који ће доћи да га сахране. Они ће одати посљедњу пошту ревносном војнику, који живот положи вршећи своју дужност.

И тако се још један живот угаои на положају код Грабова.

Н. ГВОЗДЕНОВИЋ

<»Ка слободи«, 2/1944)

БОРБА ЗА КАИШЕВАЧКИ САЛАШ

Послије много напорног марша преко блатњавог терена и заузећа села Миклушеваца, нашли смо се пред новим њемачким угврњевим полокајима, на које смо, и поред физичког замора, извршили јуриш.

Друга чета и један вод 3. чете 4. батаљона добили су задатак — да се шузму непријатељска утврђења на подручју села Каишеваца, између Зотина и Грабова.

Не обазирјући се на брисани терен којим се доминирало из добро /утврњених бункера, ми, борци, ишли омо смјело наиријед.

По команди наших руководилаца, наступали смо према вјешто каму- {»лираним непријатељским бункерима, којима еу се неки другови при- лаки на два метра. Из њих је изненадно непријатељ осуо паклену паљбу I онеспособио извјестан број наших другова.

И поред приличнот броја рањених и погинулих, ишли смо са још зећом жестином и горчином — да се што прије сукобимо са мрским депријатељем.

Уз покликe »Напријед 8. црногорска!«, пада команда: »Шарци, пали!«. \ли кад смо прелазили преко потока и бара, у великом блату кроз густу ррку, шарци су се запрљали, тако да, када је пала команда, »Пали« није- иш није могао да дејствује. Видећи тај малер, непријатељ је осуо још кешћом ватром, тако да су оне који су се налазили у непосредној бли- шни, а на брисаном простору, махом онеспособили за даљу борбу.

Наша команда, видећи да нас је непријатељ изненадио, наредила је говлачење, које је било врло тешко.

Поред свих тих тешкоћа нијесу заборављени рањени другови, но су \ под најтежим околностима изношен«. Рањавани су и шнули и они који ;у изношени и они који су их износили.

Наш примјеран друг, делегат Е вода, Стеван Кандић, узевши брно гогинулог ггушккомитраљесца, а видевши у каквом се положају налазимо, птитио нас је док смо одступали на полазне положаје.

Послије омо поново пошли на Каишевачки салаш, на коме нам непри- атељ није смио дати јачи отпор. Највећом се брзином евакуисао, јер је шао да долазе они исти који су већ једанпут долазили, они који неће зд њих ни трага оставити!

Потребно је, ради сјећања и похвале, поменути храброст бораца I. чете и њиховог херојског држања, а нарочито палих другова неустра- пивих »шарција« Петровића Миладина и његовога омиљенога такмаца, \амјановића Негована; њих су у стопу пратили њихови вјерни помоћници, Баста Божидар и Пантелић Србољуб.

Заслугом палих бораца ове чете заузет је Каишевачки салаш, у коме е непријатељ при бјекству оставио 3 шарца, већу количину муниције л другог ратног материјала.

Борислав МЕМЕДОВИЋ, борац 2. чете

>Ка слободи«, бр. 2/1944)

СМРТ ПУШКОМИТРАЉЕСЦА МИААДИНА ПЕТРОВИБА

Послије борби на Шиду наша чета се одмарала у селу Миклушевцима. Живот тече весело, као да није било борбе, као да није било марша. Неки крпе одијело, неко обућу, једна групаца пјева, а други разговарају о борбама и акцијама. Да бих увеселио друштво улазим са виолином у собу. Тамо на патосу прострто ћебе и на њему сједи наш «шарџија» Миладин Петровић. Раставио »шарџа«, чисти га и објашњава својим помоћницима његову употребу. Поздравих се са њим и ступих у разговор о »шарџу«. Значачки говори о свему: »Е, мора да буде савршено чист. Када је исправан могу чекати Швабу и на пет метара«.

Са колико оигурности су речене те речи, колико повјерења има он у свој аутомат!

Борба за Каишевачки салаш. Посматрам Миладина како поносно носи евој пушкомитраљез. Чим ступисмо у ровове, његов »шараџ« већ поче да коси. Уочио је швапско гнијездо и стално га држи под ватром, омогућујући тиме наступање својим друговима. И сам полази напријед. Дошавши пред сам непријатељски бункер уништи неколико Нијемаца, а затим и сам паде, погођен непријатељским куршумима.

Ето, такви су наши митраљесци. Не жале живот. За њих не постоји страх. Од њихових аутомата највише дршћу фашисти. Заиста су они наш понос.

Симо СТАНКОВИЋ, борац 2. чете

(»Ка слободи«, бр. 2/1944)

У МИКЛУШЕВЦИМА

Прошли смо многа села и варошице од Београда до села Миклушеваца. Кад омо ушли у село, била је ноћ тамна, пут блатњав, наши борци преморени од прилично душх маршева и непрекидних борби са непријатељем.

То бијаше једанаестог новембра. Аавеж паса се чује све јаче и јаче, и улазећи у село запазисмо — све куће су затворене. Само иза прозора се појављиваху главе мјештана, да виде чија ли то војска улази у село.

Вријеме је пролазило, а наш батаљон је заузимао положаје. Узнемирено становништво почело је излазити из својих кућа. Сазнавши да је у село ушла Народнослободилачка војска, по кућама се палило свјетло. У селу се осјетила живост, мијешајући се са војском мјештани су љубили наше борце, доносиоце дуго очекиване слободе.

Већ у рану зору запазисмо по кућама написане пароле о Народнослободилачкој војсци и братској Црвеној армији. Одмах се осјетила организација омладине, која је радила под најтежим околностима — под фашистичким и усташким терором. Створила је и хор, који је знао више револуционарних пјесама, што свједочи да је омладина Миклушеваца илегално радила и урадила више него што се могло очекивати.

Наша војска се убрзо осјетила одмориом, јер је наишла на заиста¹ лијеви пријем мјештана, који јој изађоше у сусрет у свему.

Дваиаестог и тринаестог вођена је велика борба за друге положаје.. Имали смо приличан број рањених. Одбор села одмах нам је ставио на располагање кола и коње, што нам је омогућило брзи превоз рањеника до болнице. АФЖ се одмах потрудио да нам прибави завојни матерпјал, који нам је био необично потребан. Све је то рађено са пуно воље и љубави.

Тринаестог, послијеподне, наш батаљон је добио 'наређење да промијени свој дотадашњи положај. Спремили смо се да напустимо ово, нама толико драго, село. У срцима мјештана осјетила се туга што их тако брзо напуштамо, јер смо им били најдражи, као ослободиоци. Да би доказали своју љубав и симпатије према нашим борцима, и за дуга времена остала им у сјећању наша бригада, назваше главну улицу свога села — Улица Осме црногорске бригаде.

Деса МИЛОШЕВИЋ, референт батаљона

(»Ка слободи«, бр. 2/1944)

ХРАБРОСТ ДРУГАРИЦЕ МИЛОСАВЕ ЛОПИЧИВ

Примичући се положају развијамо се у стрелце. Идем десно од другарице Милосаве, делегата трећег вода. Непријатељ се налази у непосредној близини. Чух први рафал његовог »шарца«. Другарица Милосава паде без јаука. Кроз кишу непријатељских куршума успио сам да се довучем до рањене другарице. Брзо сам извадио санитарски материјал, који сам нооо са собом, и превих другарицу.

Видио сам: тешке ране на десној нози, а лакше на лијевој. Другарица је скрипутала зубима, али ниједног јаука није пустила. Десну ногу није могла покретати, болови су били претешки. Дивио сам се њеном храбром држању.

Иако тешко рањена не дозвољава нам да је изнесемо из борбеног ланца. Само нам рече: »Сви у борбу, мене оставите, до мрака ја ћу издржати«. И цијели дан лежи. Скупа крв полако отиче, а лице постаје све блеђе. Видјех осмијех на њеном лицу када почеше да дејствују наши шарци. Када чу наше »Ура, напред«, тада стиште песнице и покуша да се дигне да би тијелом, а не само духом била уз нас!

Примјер јунаштва даде нам другарица Милосава. Данае она није са нама, њено одсуство се осјећа јер се налази у болници.

Надамо се да ће се нове другарице повести за примјером храброг делегата, Милосаве Лопичић.

М. СТОЛИЋ, борац 3. чете

(»Ка слободи«, 2/1944)

Уколико се приближавамо положају, све се јаче чује борбена врева. Наши положаји иду ивицом шуме, затим пољем, да би се завршили «а малим и питомим пропланцима. Претрчавамо брисани простор, улазимо погнути у кукурузе и ускачемо у истурене ровове наших првих линија. Тренутно је затишје на фронту, али то се не примећује на лицима бораца. Олмах ми пада у очи један млади борац који нишани пушком. Погледах преко грудобрана и — сем црта које означаваху непријатељске положаје и једног напуштеног салаша — не ириметих ништа. Али ускоро, када су ми се очи прилагодили даљини, опазих на крову салаша немачког извиђача, осматра наше положаје.

Ускоро зачусмо познати звук немачких бацача, затим експлозију, па још једну, док се читав низ не стопи у заглашну хуку, од које се и промрзла земља тресла. Али сва та тешка бацачка ватра беше непрецизна. Гранате падаху читавих 400 метара иза наших ровова.

Опет обратих пажњу на стрелца који је и даље нишанио, не обзирући се на непријатељску ватру. Одједном опали и радосно узвикну. Рече да је оборио немачког извиђача; тај се, заиста, није више појављивао.

Непооредно поред ровова налази се топ противколоке батерије наше бригаде. Његова сјајна, глатка цев зури ка равници и очекује немачке тенкове. Посада је неуморна и нестрпљива.

Прилазим једном борцу који, увијен у ђебе, осматра положај пред нашим рововима. На његовом лицу борба и напор су оставили трагове, али му очи оијају челичним сјајем. »Да ли ти је хладно, друже?« — упитах га. Он дуну у промрзле прсте и одговори: »Да ми је данас хладноћа до кости продрла не би ми било хладно, друже, јер знам да је Црвена армија отворила врата Немачке и да ћемо ускоро уживати тековине наше борбе«.

Враћам се са положаја и размишљам о одговору младог борца из рова. У тој реченици изражен је дух једне војске, мисао којом се руководи не само борац-појединац, већ четав народ који је на себе примио тешку обавезу, у најкритичнијим моментима наше историје: да, упоредо са борбом против окупатора, ради и на припремању новог живота у нашој новој Југославији.

В. Д.

(»Кроз борбу«, бр. 2/1945)

СВЕТА ВАТРА

»Хлеб наш насушни дај нам данас«, гласи једна молитва. Али кад би се неко у бункеру молио, он би оигурно рекао: »Ватру нашу гасушну дај нам ноћас«, јер без хлеба и воде омо остајали по 24 сата, па нам је лакше било него без ватре у мразовитој ноћи, када еу се шињели и одело после гажења баре, до појаса, ледили на нама и лупали као дрвени.

Пред Матором шумом се ватра ни дању ни ноћу није могла ложити — дрхтало се, ударало зубом о зуб и псећи дремало, на смену — али светла, гопла, весела, толико прижељкивана ватрица, остајала је за нас забрањено воће!

Пред Шидом је целог дана по нама лила досадна киша и дувао ледени ветар. Предвече ископасмо, нас четворица, испод једног пласта кукурузовине бункер и — унапред омо се радовали ватри и грејању крај ње. С муком смо се сместили у мали бункер, два метра у квадрату, у коме је поред нас четворице морало да буде меета још и за шарца, његове каше ге, остало оружје и наше отвари, па и за — свету ватрицу нашу. Ипак смо тај проблем некако решили. Чучнули смо у ћошкове, опрему и оружје некако сместили и на средини наложили ватру од кукурузовине. Другови знају шта таква ватра значи: много дима и суза и дувања у њу, а врло мало топлоте. Па ипак, то је била ватра. И док се низ зидове нашег на брзину ископаног бункера сливала вода, лећа се јежила од хладноће и влаге, ми смо све време дремовни уклањали опружене руке и ноге од ватре и брисали очи сузне од дима. Па и то би се некако поднело да није један нестрпљиви друг, који је хтео, изгледа, по сваку цену да огреје и лећа, наложио толику ватру да је запалио кукурузовину под нама и над нама. Онако опарени скочили смо, почели узалудно да тражимо пре тога добро затрпани улаз и да газимо један другог. Наши покушаји да ватру угасимо остали су само бедни покушаји, јер се наше божанство изгледа расрдило и претило да нам се освети — оува кукурузовина је само пламтела! Једини излаз је био — одупрети се лећима о гореће зидове бункера и развалити га. Тај смо посао брзо и успешно, свршили. Па да, лакше је разорити него саградити... Излетели смо напоље као фурије л жалосно посматрали како наш лепа бункер тори. Било нам га је толико жао да се у првом моменту нисмо ни сетили да га гасимо. А онда је леко викнуо: шарац, муниција, све је унутра! Нама више ништа није требало рећи. Исто тако брзо као што смо иокочили, сада смо се опет гашли у ватри и почели да избацујемо оружје и ствари напоље. Све је го брзо свршено, само наших шајкача нигде није било. Настаје мучно ражење у мраку, по киши и леденом ветру и, једна по једна од њих, кхмало нагорена или осмућена, поново заузима своје место на нашим окуњеним главама. Зидај поново бункер, ложп нову ватру — покушавамо да се огрејемо. Али расположење је покварено. Ујутро, ваљда освете радна рава проведена ноћ, палимо један по један бункер и — тако се рејемо. Шид је освојен, бункери нам више не требају.

Бургеров салаш — положај који многи од нас за цео свој живот јеће заборавити! О борбама на том сектору већ је доста писано, али о ветој ватри његовој још нико није говорио. После добро познатог гажења не проклете мочваре, до појаеа дубоке, шињели су се на нама заледили и ударили као дрвени, ципеле шљапале и пиштале од воде у њој (сема од друга Церовића, чије су ципеле имале ту добру »особину« — како н вели — да на једну страну приме воду, али је на другу одмах пусте), ми смо цвокотали »као Цуле«, што се каже. Срећа наша те смо освоили дубоке немачке ровове, у којима се могла ложити ватра. Покрили мо ров одозго ћебетом и наложили димљиву ватру од кукурузовине. (окушали смо да се на смену мало огрејемо, док су други цупкали у

месту неко чудно коло и певали неке нове, до тада непознате песме. Један друг је из неког винограда, који ја у ноћи нисам умео да пронађем, донео притке за које се везује лоза и — то је била славна, топла ватра без дима. И таман бих се некако наместио крај ватре и почео да уживам у њеној топлоти и светлости, тек дође друг који је дотле цупкао и осматрао и — моли да му уступим место. Да ме то није радовало, није тешко веровати, али и он је, сапатник мој, промрзао... Зато устајем, те играм, цупкам и певам, онако, неразумљиво, место њега.

Ватра за нас у рову била је и биће — много више него топлиота. Крај ње се човек, па баш и ако не греје, ипак некако топлије осећа: кад гледа у треперав пламен и његове немирне светле језичке, кад кроз полузатворене очи посматра пламсава жар... Тада заборави на хладноћу, на умор, на незгоде. Мисли лете незнано куд, а најчешће кући — мајци, некад браћи, некад драгани, или некој лепој успомени. Очи се све више склапају, и док верни друг крај тебе осматра, слети на твоје чело по какав мио сан.

И њега је топла, весела ватрица домамила.

Драгутин ПРЕЛАЗ

(»Ево нас«, цепне новине 2. чете 3. бат., 1944)

БОРБЕ 1. БАТАЉОНА (Резултати и запажања)

Ноћу између 6. и 7. јануара добио је 1. батаљон задатак да нападне на утврђеног непријатеља на положају испред Негославаца.

Том приликом 1. чета, под командом командира Ратка Бубање и иолнткомесара Богдана Радуловића, добила је задатак да напада на непријатељске бункере. Напад је извршен ноћу између 6. и 7. јануара. Резултати и запажања о нападу су следећи:

1. Недић Миленко, из 1. чете, пошао је у прво бомбашко одељење у напад на непријатеља. Том приликом непријатељ је на њега осуо јаку митраљеоку ватру. Заклона није било, али ипак Миленко се енашао. Носећи ашов за укопавање он га је брзо метнуо испред лица. Митраљески снап погађа у чврсту челичну лопатцу, а Миленко остаје неповређен.

2. Приликом напада на непријатеља и његове бункере на положају иопред Негославаца ноћу између 6. и 7. јануара пошли оу у прве бомбашке редове следећи другови из 1. чете, који су се показали храбри и неустрашиви, и том приликом ови су рањени: Милићевић Живомир, Барушић Боро, Нешић Милисав, Настасијевић Томислав, Арагичевић Саво, Јовнчић Петар, Марковић Петар, Ваоић Милорад, Николајевић Душан, Васић Боривоје, Новичић Душан и Алексић Алекса, који се нарочито истакао приликом изношења рањеника.

3. Зеленовић Бранко, из 1. чете, приликом напада на непријатељске положаје испред села Негославаца истакао се прп изношењу рањеника; том приликом и сам је рањен.

4. Ненадовић Алекса, нол. делегат из 1. чете, ноћу између 6. и 7. јануара, на положају испред Негославаца, приликом напада на непријатељске бункере три пута се враћао до испред самих непријатељских бункера да би избавио рањене другове. Том приликом су га храбро и неустрашиво пратили Вранешевић Радивоје и Лазовић Десимир.

5. Приликом напада на непријатеља, ноћу између 6. и 7. јануара, санитар 1. чете радио је пуном паром. Том приликом истакла се Ика Мнрановић, референт 1. чете, у изношењу рањеника и указивању прве помоћи.

Ноћу између 6. и 7. јануара добио је задатак један комбиновани вод из друге чете да изнесе рањене и мртве са положаја. Вод је са потпуним успехом и под најтежим околностима извршио задатак.

1. Лалић Живорад, из 2. чете, рањен је при наступању на положај.

Ноћу између 6. и 7. јануара добила је 3. чета задатак да нападне утврђеног непријатеља на положају испред Негославаца. Том приликом командир чете Драго Мирановић показао се као оналажљив и хладнокрван на положају, у чему га је у многоме потпомагао политички комесар Милан Шановић. Станко Влаховић показао се том приликом веома сналажљивим при распореду људства на положају.

2. Ноћу између 6. и 7. јануара на положају испред Негославаца пошли су у прве бомбашке редове следећи другови из 3. чете, који су се том приликом показали као веома храбри и неустрашиви: Јовановић Тихомир, Веселиновић Живота, Стаменковић Никола, Поповић Миливоје, Гагић Светомир, Јовановић Славко, Веселиновић Живорад, Петровић Радомир, Милосављевић Симо, Маричић Бранко, Паић Богослав (контузован), Веселиновић Милорад, Митровић Миливоје, Петровић Живота, Крушчић Вељко.

3. Благота Булатовић, ноћу између 6. и 7. јануара, на положају испред Негославаца, пошао је са првим бомбашким одељењем у напад на непријатеља, том приликом показао се веома храбрим, јер је као заменик командира пошао у прве редове. Том приликом је рањен.

4. Санитет 3. чете радио је пуном паром, том приликом истакла се референт чете, Роса Поповић; која је трчала од рова до рова и од једног рањеног друга до другог да би им указивала помоћ.

5. Ноћу између 6. и 7. јануара 1945. године, на положају испред Негославаца, успио је референт 1. батаљона, Драгица Радоњић, да за кратко вријеме укаже помоћ и превиде преко 30 рањеника.

(»Кроз борбу«, бр. 4/1945)

ДРУГА . . .

(Запис о 2. чети 2. батаљона)

Пет дана марша и — већ смо у западном Срему, у Старој Бпнгули, на два-три километра од положаја. Ту су швапски гренадири искористили одмор и пребацивање наших и совјетских бораца и — за месец дана затишја — израдили модеран одбрамбени систем.

Борци весело разговарају о предстојећим јуришима на зликовачку мешавину фашиста и домаћих изрода, који су се, ето, ту, у непосредној близини утврдили.

После три дана одмора кренуше чете наше бригаде да, проливајући младалачку крв, помогну ослобођењу браће јуначког Срема. Поседоше се положаји и *Аруга* је била одређена испред Маторе шуме, у којој непријатељ беше изградио ровове. Две ноћи осматрања и извињања, две ноћи препуцавања и испитивања непријатељских шезда, две ноћи спремања и оштрења за јуриш на швапску линију. Тек трећега дана, у десет часова, после једночаовног баража, комгндкр наше чете, поручник Мило Томашевић, звизну из пиштаљке и повика: »Напријед! ...« Поскакаше борци из ровова. Зацикташе и непријатељски шарци, падаху гранате, али се наши борци пребациваху неустрашиво. Жестока борба водила се цео дан. Падаху другови, неки рањени, неки покошени као муњом. Надметаху се шарције и пушкомитраљесци — ко ће прије и ко ће више оборити непријатеља. Гину и падају, а из њихових руку сусед узима митраљез и отвара ватру. Гине и он — да би га трећи заменио. И тако, много примера јунаштва и орезања смрти. Рањени се не чују, нема јаука ни кукања; они нас мушки и јуначки бодре и довикују нам: »Напред, другови!« Херојско држање наших другарица даје нам потстрека за јуриш. Борећи се тако, по блатњавом терену, затиче нас ноћ. Међу рањеним друговима су и политкомесар чете и заменик командира. Увече, после кратке припреме, би извршен нов јуриш. Том приликом командир Мило, пред трећим и четвртим водом, стиже до на пет метара испред шуме, испред непријатељских бункера. Видећи како командир јуриша пред стројем, борци престадосе да се двоуме; пратише га у стопу. Изравнавајући се са нама, на истој линији, први и други вод, са којима је био заменик комесара чете, издржаше два жестока непријатељска противјуриша. После ноћне борбе наши водови у саму зору уокочише у окрвављене и лешевима пуне ровове. Заори се песма. Поћоомо напред, наилазећи на мртве фашистичке војнике, заглибљена кола и разбацано оружје и опрему. Ови путеви којима су се зликовачки фашистички војници повлачили били су обојени крвљу.

Настависмо марш према Шиду. Сутрадан увече прићосмо до самог града, одакле наша чета јурну у центар града. Терали смо хитлеровце у стопу, бежали су и остављали кола и коње. Трећи вод зароби једног Немца, који предаде брзи шарац и пиштољ. Би заплењено много војничке опреме.

Крећући даље, скренусмо ка северу, да ослободимо Чаковце. На самом уласку у варошицу сударисмо се са непријатељском колоном, коју сачињаваху неколико батерија и много коморе. Разви се борба и наша чета кидиса на непријатеља, заоипајући га ватром. У зору, једна група састављена од добровољаца, руковођена водвиком Бакићем, уће прва у варошицу. Би заробљено око двадесет непријатељских војника, четири топа, и двоје кола са опремом. Пуцњима из шараца честитали смо мештанима слободе. Заори се песма и Чаковце обасјаше први зраци слободе. Народ је одушевљено дочекао ослободиоце, који, не жалећи муке ни у мора, из далеких крајева домовине похиташе браћи у помоћ ...

Н. Н.

(»Кроз борбу«, бр. 5/1945)

НА ОДМОРУ

Послије четвородневне тешке борбе код коте 104, коју су водили борци батаљона са великим успјехом, смијенио нас је трећи батаљон наше бригаде.

Послије маршруте од двадесет километара стижемо у село Мала Вашица, тдје су нас срдечно дочекали грађани, и гдје већ функционише наша народна власт.

Ту се одмарамо и гледамо да искористимо сваки моменат. Забављамо се сваки на свој начин, али свакоме је иста жеља: да у одмору не заборавамо оно за што је пошао у бој ...

Цијенећи важност оружја, које нас штити у одсудном моменту, гледамо да га очистимо и дездемо у ред, тако да у борби која нам иредстоји не би добило застој. Овдје се наши борци такмиче у томе ко ће први да расклопи »шарац« или »бреду«, па да их очисти и поново састави.

Други дан одмора посвећен је дотеривању опреме и културном подизању.

Трећи дан боравка је најважнији, јер тога дана долази парионица, која је код нас врло омиљена, јер нас спасава од »шесте колоне«, која нам задаје много више јада од пете.

Приликом парења одјеће, када смо се искупили у двије собе, које су биле загријане, било је специјално расположење, а нарочито драматичне сцене биле су приликом раздјелјивања одјеће по повратку из парионице...

Послије тога спавали смо блажено, јер смо били чисти и мирни од тих опаоних паразита који много сметају храбрим партизанима.

Михаило РАДОВЊИ, борац пратеће

(»Ка слободи«, бр. 2/1944)

МОМЧИАО РАДОВАНОВИК

На прошлом бригадном такмичењу заузео је прво место у расклапању шарца. На батаљонском такмичењу, у оквиру припрема за »Светску омладинску недељу«, оружје му је било најчистије, а резултат у расклапању шарца — бољи од осталих. Поред ранијих похвала од најближих претпостављених, Момчило је похваљен и од штаба свог батаљона за уредно држање и руковање оружјем, као и за заузимљив рад у изради паролa и за остале радове за омладинску недељу.

И у најтежим моментима борбе за Срем његов шарац оотаје исправан. Док су остале »шарције« у борбама иза села Ч. отклањале застоје на својим оружјима, Момчило је разбијао нападе непријатеља и штитио наше борце при преласку у противнапад. Увек чист и подмазан шарац

Момчилов низао је трофеј за трофејом. Нсмачке патроле и извиђачи на Момчиловом сектору завршавали су свој последњи рапорт неком швапском псовком или очајним криком. По кукурузовини, на брисаном простору испред његовог шарца, лежало је више Немаца, непомично.

Данас, као најбољи нишанџија у батаљону добио је, са осталил! добрим нишанџијама, снајпер. Он га брижљиво чува и са великим интересовањем прати предавања о руковању њим.

(»Кроз борбу«, 5/1945)

ПАЛА ЈЕ И ЗОРА ДУТИНА

На фронту смо већ више дана. Јесенско доба, које је дошло послије дугог и еувог љета, отпочело је с правом јесењом кишом која је квасила до голе коже.

Сједимо у топлим кућама и препричавамо разне догађаје из борби, чекајући наређење да смијенимо једно наше одјељење које се налази на положају.

Долази и тај час. Кроз кишну тамну ноћ, у којој се ни прст пред оком не види, полазимо ка положају. Радоеи су другови у рову кад чуше да долази смјена, радују се што ће моћи овоје прокисло одијело осушити и прозобло тијело огријати. Смјена је извршена у саму зору, по помрчини, да непријатељ не би примијетио.

Сваки друг из рова извјештава друга који га смјењује гдје се налази непријатељ и на шта треба највише да пази. Послије омјене долази напето посматрање кроз помрчину и ситну јесењу кишу, која натапа земљу и одијела бораца. Па ипак се чује по који виц на рачун непријатеља.

У расвиту прилази нам наш водник и саопштава да ће бити напад на непријатеља. Долази и тај час. Почиње јака и брза артиљеријока ватра, која засипа непријатељоке положаје. Ми почињемо да се привлачимо непријатељу пузећи на коленима по блатном терену. У највећој тишини. када смо се примакли на потребно одстојање, одакле смо могли сигурно непријатеља гаћати, почела је брза ватра из наших аутоматских оруђа. Зрна су парала ваздух, тражећи жртве. У таквој ватри зачу се узвик »Рањен сам«. Готово у истом тренутку појави се другарица санитарка, која рањенику указа прву иомоћ. Послије превијања изнијела га је из најжешће ватре. То је била храброст. Али то није било ове. Зачу се и други узвик, још један рањеник коме треба указати прву помоћ.

Непријатељ оипа ватру неомањоном жестином на наш положај. И опет се иста другарица појављује код рањеног друга, да га превије. Смјело вршећи своју дужност пошћена је парчадима непријатељске гранате, на више мјеста. Покушала је сама да се извуче, да не би друшве доводила

опасност. Али њена снага била је на крају. Ране су биле врло тешке. Зшла је неколико корака, срушила се, заувјек, са ријечима: »Гинем за »угове и за своју земљу, осветите ме.« То су биле последње ријечи храбре >угарице, санитарке Зоре Дутине.

Војислав ЦВЕЛИЋ, борац 3. чете

Ка слободи«, бр. 2/1944)

НАША БОРБА ПО СРЕМУ

Када смо 23. новембра кренули из Београда за Срем, нисам могао шпати своје одушевљење. У зору смо прешли Савски мост. Већ у 7 сати ша бригада је прошла кроз Земун, где се још по улицама налазе трагови I, фашистичких банди, које су се на неколико дана раније повукле одатле. ролazeћи кроз сама села, приметио сам много народа у црнини и ругнеше и згаришта што су усташе и фашисти попалили и побили српски „ фод. Наша бригада 27. новембра долази на положај у Стару Бингулу, е смо два дана одмарали, да би онда кренули на полбжај. Наша чета фећена је на лево крило, ради везе са првим батаљоном. Други дан, 10 сати, крећемо напред да вршимо напад на целом положају. Борба ; била жестока, јер су се Немци бранили из бункера из саме шуме. и смо им били подишли на 20 метара. Ту, на тим положајима, задржалп «о се све до 10 сати у ноћи. Тада опет крећемо напред, где неколико шгих бораца долази до ивице шуме. Ту је и наш командир, који је >ишао на пет метара под саме бункере. Ми смо се онда опет вратили Iтраг, да би, сутрадан, наша два крила ушла у шуму. Ми крећемо нашим завцем ка шуми, где наилазимо на немачке ровове и бункере који су тли натопљени крвљу њихових војника. У пролазу кроз шуму наилазимо I пуно којекаквих ствари што су фашисти побацали. Ту смо запленили :\ан мали бацач. У самом пролазу кроз шуму наилазимо на њихове ноге лешеве које нису успели да извуку. Наши борци, радосни што су гпријатеља потукли, крећу са песмом напред, без трагова умора од зрбе. Пролazeћи кроз саму Фрушку Гору, наилазимо на једну немачку Iставу коју су Немци бацили од страха, јер су бежећи пред нашим зрцима оставили овај свој амблем, крвави кукасти крст. Пред само вече аша јединица стиже пред Шид и већ један наш батаљон ступа у борбу I непријатељом. У 8 сати увече наша чета креће правац ка Шиду, где, осле пола сата, улази у сам град, крећући напред за Немцима који су

на 15 минута раније, извукли из града. Ту смо заробили једног Немца оји нам је предао један »шарац«. Такође смо задобили још много ратног лена. Други дан наша бригада креће ка селу Чаковци, где у ноћ долагмо и, после пола сата, поведосмо борбу са Немцима, који су пролазили \ Томпојеваца. У тој борби погинуо је један храбри скојевац, пушкомии-

тарљезац Паун Јанковић. У тој борби заиленили смо два топа и много ратног плена. Такође је заробљено 20 Немаца. Овим завршавам овај чланак пошто се налазимо на одмарању у самом селу Чаковци.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Б/шнимир БАБИЋ, 3. вод, 2. чета, 2. батаљон

(»Свн за нобједу«, цегше новине 2. чете, бр. 2/1944)

БРАНКО ОЛУЈИБ отарији водник

Тек што је свануло, ушао је у штаб нашег батаљона стаоит двадесетогодишњи младић. Није ни сачекао да га неко запита шта ће, већ је рекао: »Ја сам био партизан и 1941. године и хоћу то поново да будем«. Послат је у 3. чету.

Првих дана истиче се предузимљивошћу, извршавањем задатака и дисциплином. После борби за ослобођење Београда, где је положио борбени испит, постављен је за десетара. На Маторој шуми истиче се руковођењем својом десетином и лично храброшћу. Баш ту, налазећи се на челу своје јединице, убија пет Немаца и извлачи из шкрипца своју десетину, без жртава. После тога добија вод и на његовом челу, у Гајићима, хватајући се у коштац са Немцима, јуначки пада.

М. Р.

(»Напријед«, бр. 2/1944)

ПОДЕЛЛ ПРВИХ ОДЛИКОВАЊА

Шеонаестог прошлог месеца* одржана је једна скромна свечаност у нашој бригади. Предата су одликовања нашим најхрабријим борцима. То преподне посетио је нашу бригаду командант 1. пролетерске дивизије, генерал-мајор Васо Јовановић, и том приликом предао одликовања нашим борцима.

Већ у 9 часова постројили су се ови одликовани борци у дворишту зграде штаба бригаде. На самом улазу командант и комесар бригаде дочекали су команданта дивизије, а рапорт, пред стројем, предао му је заменик команданта бригаде.

Предајући одликовања, командант дивизије одржао је краћи говор у коме је, између осталог, рекао: »Другови, ја знам да сте ви ова одликовања стекли својом храброшћу и пожртвованим радом. Нека она красе ваше јуначке груди и дају онагу и вољу осталим борцима да слиједи ваше мере«.

* 16. децембар 1944. године.

Одликовани су следећи другови:

Орденом за храброст:

1. Булатовић Благота, ст. водник
2. Кривокапић Вељко, заставник
3. Тмушић Милорад, заставник
4. Вукчевић Бајо, заставник
5. Вукићевић Јожа, поручник
6. Јелисијевић Божидар, десетар
7. Радојичић Милан, ст. водник
8. Петровић Душан, борац
9. Прелевић Илија, поручник
10. Јакић Милорад, ст. водник
11. Радовић Крсто, потпоручник
12. Пуретић Драго, заставник
13. Булатовић Матија, потпоручник
14. Бакић Константин, ст. водник
15. Миловић Обрад, потпоручник

Медаљом за храброст:

1. Поповић Саво, водник
2. Вслимировић Паун, десетар
3. Живковић Никола, борац
- "4. Петровић Александар, заставник
- * 5. Новитовић Живота, борац
6. Вукмановић Милован, зам. командира
7. Аалић Арагутин, десетар
8. Димитријевић Драган, борац
9. Поповић Буро, водник
10. Недељковић Алекса, заставник
11. Николајевић Душан, десетар
12. Муњић Никола, десетар
13. Стојановић Миодраг, борац
14. Вулетић Вукман, мл. водник
15. Петровић Милојко, курир
16. ТоАоровић Пантелија, борац
17. Малетић Милош, борац
18. Ралетин Секула, борац
19. Пауновић Миленко, борац
20. Бојић Божидар, борац
21. Јеремић Живојин, борац
22. Ерић Милован, десетар
23. Миљковић Тимотије, десетар
24. Кадија Душан, заставник
25. Мићуновић Саво борац
26. Чслебић Илија, борац
27. Адамовић Слободан, борац

28. Нуковић Сретен, десетар
29. Нововић Милица, борац
30. Раковић Милан, борац
31. Хацић Миливоје, десетар
32. Палавестрић Радован, десетар
33. Томић Љубомир, делегат
34. Јефтовић Михаило, десетар
35. Бојић Љубомир, потпоручник
36. Калуђеровић Милош, потпоручник
37. Рогановић Саво, потпоручник
38. Вујичић Вељко, потпоручник
39. Шаренац Алекса, борац
40. Лопичић Милосава, заставник
41. Баковић Радован, заставник
42. Стефановић Боривоје, курир
43. Османовић Насиф, борац.

(»Кроз борбу«, бр. 2/1945)

НОВИНЕ НА ПОЛОЖАЈУ

Ветар бесни све јаче и јаче. Наши борци будним оком мотре из ровова на сваки покрет непријатеља. Пушкомитраљезац Милан стоји са својим инајмилијим и најоданијим« другом, како он то каже за шарца. Поглед му је уперен у правцу непријатеља. Његово лице најбоље говори о кошави која немилице бије.

Подно је. Курир штаба батаљона провлачи се уоком саобраћајницом, од бункера до бункера, и доноси нам иашу велику радост — новине.

»Новине су стигле«, чује се весело глас другова.

»Да ли је дошла ‚Борба‘? — питају.

У бункеру весеље. Заиста, за нас нема веће радости и лепшег поклона од новина. Преко новина ми се сједињујемо са фронтима, позадином, кућом и осталим светом. Другови са задовољством читају, ред по ред. Ево и Милана са страже, заменио га је његов помоћник. Још са улаза у бункер пита: »Другови, колико је још до Берлина?« »Нема, Миле, много, видиш шта пишу новине«, одговарају му они са задовољством.

Миле узима новине и чита. По изразу његовог лица видимо да преживљава успехе Црвене армије и њено напредовање. Не, још више, он јуриша заједно са њом -на Берлин!

Почео је да пада мрак и престајемо са читањем. Али се прича наста-вља. Сваки друг би хтео да исприча нешто од онога што је прочитао. Раздрагана орца песмом дају одушке својим осећањима:

»И Берлин ће, тврда вера, бит' у руке пролетера ...«

В.Ш.

(»Кроз борбу«, бр. 5/1945)

ПОЗДРАВИ БРАТСКИХ БРИГАДА

V Срему, далеко од своје родне груди, нашле су се, једна до друге, две црногорске бригаде, најстарија, IV пролетерска, и једна од најмлађих, али ипак ударна, VIII црногорска бригада. Збратимљене борбом и заједничким циљем, далеко од своје родне груди, боре се оне једна поред друге за бољу и срећнију будућност југословенских народа. Том приликом, кад су се нашле на истом фронту, измењале су поздравне телеграме.

БОРЦИМА И РУКОВОДИОЦИМА 8. ЦРНОГОРСKE БРИГАДЕ

Драги наши другови,

Необично смо радосни што нам се пружио прилика да наша 4. пролетерска бригада, заједно са својом 8. црногорском бригадом, сједињена у борби овдје у Срему, уништава мрског фашистичког окупатора. За нас није било веће радости него кад смо чули да се наша 8. црногорска бригада налази на лијевом крилу наше 4. бригаде.

Драги другови, ми смо са великом пажњом и до сада пратили борбе које

сте водили, а нарочито за ослобођење драгог нам Београда. У тим борбама ви сте доказали да наша 8. бригада не заостаје по својим херојским дјелима иза најславније црногорске бригаде, 4. пролетерске. Наша жеља је да настојимо и даље, заједничким снагама, да уништавамо непријатеља и да се ускоро нађемо у слободном Загребу, одакле ћемо заједно, са осталим бригадама наше Народноослободилачке војске, продужити побједоносни пут за Берлин.

Живјела наша храбра Народноослободилачка војска!

Живјеле наши црногорске бригаде!

Живјело братство и јединство народа Југославије!

Живио наш врховни командант, маршал Југославије, друг Тито!

Борци и руководиоци
4. пролетерске бригаде

БОРЦИМА И РУКОВОДИОЦИМА 4. ПРОАЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ

ПОЛОЖАЈ

Борци и руководиоци младе, али зато ударне 8. црногорске бригаде, осјетили су сву топлину нашег присуства, знајући да на свом десном крилу имају једну од најславнијих црногорских бригада, 4. пролетерску.

Тим више што нам је пало у дио да проносимо високо заставу слободе

ван наше слободне и увијек слободарске Црне Горе.

Пратећи дивне успјехе и славне побједе ваше бригаде, настојаћемо да и наша млада бригада, сада са још вишим еланом, поће путем наших прослављених црногорских бригада, ка пуној побједи над мрским окупатором и његовим измећарима.

Живјеле наше славне црногорске бригаде!

Живјела Народноослободилачка војска Југославије!

Живио наш вољени врховни командант, мчришал Југославије, друг Тито!

Борци и руководиоци
8. црногорске бригаде

Положај, 27. јануара 1945. г.
(»Кроз борбу«, бр. 2/1945)

ПИСМО БОРЦА

Драги моји укућани,

После дуге борбе против крвавога непријатеља, реших да вам се јавим, да сам жив и здрав. Како сте ви? Желео бих да знам како је мама. Раде, шта ради Лила и да ли иде још по соби и узима онај старински револвер и по ћошковима виче »бум-бум« и каже: »Мама, Лила убио Швабу.« Зато ми Раде пиши поштом која је опет успостављена. Пиши ми како је Света са ранама на нози, које је задобио у јуначкој борби код Краљева, од подмуклих фашистичких митраљеза.

Поручи му и реци: »Драги брате, не клони духом неш одмах по оздрављењу узми чврсто оружје и хајде у борбу за ослобођење драгс нам отаџбине«.

А сада неколико речи о мени. Осећам се врло добро, мало у рову, мало у јуришу, ослобађајући делове наше земље од мрског окупатора. Међу Немцима се налазе у првом реду усташе, а има и четника, који су ме терорисали кад сам био код куће.

Сада ми се пружиља прилика да им се осветим и да их прогањам и терам свуда и на сваком месту.

Шаље.м вам поздраве и желим много среће,

ваш син Веселин Драгачевац
борац

(»Кроз борбу«, бр. 2/1945)

БРИГАДНО ТАКМИЧЕЊЕ

У вези с прославом годишњице оснивања наше бригаде, приређено је, на заузимање и желуу СКОЈ-а, бригадно такмичење телефониста, санитета и такмичење на аутоматским оружјима.

Дворпште је пуно другова. Пред нама су мајстори аутоматског оружја, најбољи међу најбољима. Оружје је чисто и подмазано, милина га погледати. Овако чисто и подмазано улива пуно поверење.

Другови разговарају о такмичењу које ће почети за који минут. Нестрпљиви су. Загледају овоје оружје и очекују почетак, како би показали једни другима брзину расклапања.

Једна група живо прати разговор двојице другова, мајстора за »шарац«. Ко пре изврши задатак добиће следовање дувана оног другог. Опклада је пала. Друга група говори о преимућству »шарца« над осталим аутоматима. Износе се примери из борби о важности »шарца« за чету, вод, десетину.

На пушкомитраљезу »брно«

Прво је место заузео 18-годишњи Коцељевац, Лазаревић Војислав, борац 1. чете 2. батаљона, са извршеним задатком за 9 секунди. Друго место је заузео суви, високи и увек весели млаћи водник Јовановић Боривој, из 2. чете 2. батаљона, са истим временом. Они би готово могли да поделе прво место. Треће место је заузео Драгомир Маринковић из 3. чете 4. батаљона, са временом од 20 секунди. Трећи је Фрања Кајам,

Врсдно је поменути да резултати осталих другова са бригадног таклшчења мало заостају за првом тројицом.

На пушкомитраљезу »ширац«

Најчистији рад и најбоље време, 18 секунди, имао је 19-годишњи Радиша Бајић, борац 2. чете 2. батаљона. Друго место заузео је Момчило Радовановић, звани Струја, са истим временом. Млади Коцељевац Струја обећао је да ће за идуће такмичење постићи још боље време. Треће место заузео је друг Драган Миливојевић, из пратеће чете 3. батаљона, са временом од 23 секунде.

На пушкомитраљезу »ширац« (брзи)

Прво место заузео је друг Мирко Исаиловић, из 2. чете 2. батаљона, са вреленом од 17 секунди. Друго место заузео је Богољуб Груичић, из 3. чете 4. батаљона, са временом од 20 секунди. Трећи је Фрања Кајам, из 2. чете 3. батаљона, са временом од 20 секунди.

У жељи да се и убудуће приређује такмичење ове врсте, борци су се растали у пријатном расположењу.

Позивамо све другове који рукују аутоматским оружјем да га упознају и савладају што боље, како би на идућем такмичењу показали боље резултате.

Борци 2. батаљона показали су најбољи резултат и тиме победили другове из осталих батаљона.

Први батаљон има једно треће место.

Аруги батаљон има три прва и два друга места.

Трећи батаљон има два трећа места.

Четврти батаљон има једно друго место.

У јеку бригадних такмичења, омладинци чете за везу одржали су прво предтакмичење, а данас и такмичење по одељењима, у постављању и скупљању кабла на 2 километра. Исто тако, одржано је четно такмичење у растављању и састављању пушкомитраљеза и пушке. Дрлгови Драгослав Иваповић и Велимир Јеловац показали су најбоље резултате у руковању оружјем.

Прво одељење, друга Мирослава Коларевића, постигло је најбољи резултат у постављању кабла, укључивању телефона и сакупљању линије. Линија је постављена и телефон укључен за 10 минута, а линију су скупили за 17 минута. Исти задатак одељење друга Стевана Буришића извршило је за 11 минута и 30 секунди, а линију скупило за 19 минута и тако заузело друго место. Треће место је заузело одељење Крсте Јованетића, које је поставило кабл исто за 11 и по минута, али скупило линију за 20 минута.

Ни бригадни садитет није пропустио да приреди батаљонско, чегно и водно такмичење.

Потребне припреме за почетак такмичења су извршене. На столу, у соби, где ће одржати такмичење, налазе се: удлаге (шине), завоји, вата и остали санитетоки материјали за прву помоћ. Носила се прегледају и оспособљавају за употребу.

Прелазимо у собу одређену за такмичење. Први батаљон добија задатак. Уноо се »рањеник«. Зрно му је прошло кроз груди. Скидају га, превијају брзо, време је хладно. Под главу и лећа стављају му се торбица. Санитетима батаљона поставља се питање: »Шта би му дали да пије?«. Одговарају: »Нешто хладно — воде, млека или чаја.« »Због чега не топло?« »Појачало би крварење«, одговарају другарице.

Следује даље постављање задатака и практично извођење: прелом руке, прсти су одбијени, рањен у раме, одсечена рука, одбијена нога, рањен од бацача у главу и по телу, итд. итд.

Из 1. батаљона похваљен је рад другарнице Росанде Поповић, која је и мала да укаже прву помоћ другу коме је рука сломљена и који има крварење.

У 2. батаљону треба истаћи спретност и брзину друга Божицара Баковића.

Посматрајући практични рад видимо да је и санитет 3. батаљона спретан у раду.

У раду 4. батаљона запажен је добар и узоран рад другарица Станке Никић и Мире Маловић.

И док су другу указали прву помоћ, организује се група која ће га пренети: рањеничка карта је готова и рањеник се најбрже преноси у позадину.

На крају такмичења, референт бригадног санитета одржао је кратак говор о важности прве помоћи у борби. Нзмећу осталог, рокао је: »Дајте све од себе и усавршите се на послу, старајте се о хигијени и о чистоћи V јединицама. Од вас зависе животи многих бораца«.

Ом.тдински дописник

(»Кроз борбу«, бр. 5/1945)

ПРОСЛАВА ГОДИШЊИЦЕ БРИГАДЕ

На дан 24. о. м., увече, почела је прослава годишњице наше бригаде свечаним банкетом, на коме су били присутни: комесар и начелник штаба 1. армије, са штабом армије, комесар и начелник штаба 1. пролетерске дивизије, са штабом 1. пролетерске дивизије, команданти и комесари 1. пролетерске бригаде, 3. пролетерске, 13. пролетерске и Италијанске бригаде, затим командант и комесар Подручја, као и представници месних власти.

После завршене вечере, госте је поздравио командант бригаде, друг мајор Раде Раичевић. Здравницима су му одговорили: политкомесар 1. армије, политкомесар 1. пролетерске дивизије, командант 1. пролетерске бригаде, командант 3. пролетерске бригаде, командант 13. пролетерске бригаде, командант Италијанске бригаде и командант Артиљеријске бригаде.

Ујутру 25. о. м. изашли су сви батаљони као и самосталне јединице наше бригаде, у пратњи војне музике 1. пролетерске бригаде, на пољану где је одржана прослава годишњице и парада трупа наше бригаде.

Око 10 часова појавио се на пољани друг комесар 1. пролетерске дивизије у пратњи потпуковника Пречића и начелника 1. пролетерске дивизије потпуковника Блажа Марковића. Репорт му је предао змиеник команданта наше бригаде, друг мајор Широ Шпадијер. Пошто је обишао постројену бригаду, друг комесар дивизије попео се на трибину.

Потпуковник Пречић поздравио је у име Армије нашу бригаду и позвао је да и у будуће својим радом и борбом оствари поверење, које у њу има наш Врховни штаб, на челу са другом Титом.

После њега говорио је први командант наше бригаде, начелник штаба 1. дивизије, друг потпуковник Блажо Марковић, затим комесар 8. црногорске бригаде, друг мајор Милован Милачић.

После су прочитана имена унапређених и одликаних бораца наше Бригаде. Борци наше бригаде продефиловали су испред почасне трибине.

После подне културна екипа 8. црногорске бригаде извела је, са великим успехом, програм за наше борце. Тим је била завршена прослава годишњице бригаде.

Поздрави бригади

КОМАНДАНТА И ПОЛИТКОМЕСАРА 1. АРМИЈЕ

Штабу Осме црногорске ударне бригаде

Вама и вашим борцима, подофицирима, официрима и политичким комесарима честитамо годишњицу ваше бригаде. Увјерени смо да ћете од сада, као што сте и до сада, преносити славу нашег оружја, побјеђивати и туђи мрско! фашистичког окупатора и домаће издајнице до коначног ослобођења наше домовине. Као и до сада нека ваше побједничке заставе буду оличје црногорског херојства, дисциплине и самопријегора. Будите вјерни непобједивој Титовој застави.

Смрт фашизму — Слобода народу!

ПОЛИТКОМ,
пуковник

Мија.ско ТоОоровић, с. р.

КОМАНДАНТ
генерал-лајтнант

Пеко Данчевић, с. р.

25. фебруар 1945.

ПЕТЕ УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ

Штабу Осме црногорске бригаде НОВЈ

Данас, кад ваша бригада слави годишњицу свога оснивања, шаљемо вам борбене поздраве, са жељом да ваша бригада иде путем славних црногорских бригада, 4. и 5, да заједно, сједињени г збратимљени са синовима братске Србије, ударите још јаче и још снажније по окупатору и његовим слугама, као синови славне Црне Горе и Србије.

Славне црногорске бригаде које су стигле у Крајину народ је дочекао као своју браћу. Први црногорски рањеници који су донесени у Крајину, крајишке мајке су неговале као своје синове. Крајишке мајке китиле су гробове црногорских синова по Крајини, а црногорске мајке гробове крајишких синова по Црној Гори.

Црногорци су упознали Крајину, Крајишници су упознали Црну Гору. Борба је сјединила све народе Демократске Федеративне Југославије, а нарочито народ Црне Горе и Крајине.

Живела 8. црногорска бригада!

Живело братство и јединство југословенских народа!

Живео Врховни командант НОВ и ПОЈ, први маршал Југославије друг Тито!

*Борци, подофицири, официри
и политички руководиоци
5. ударне дивизије*

ТРЕБЕ ПРОАЕТЕРСКЕ (КРАЈИШКЕ) БРИГАДЕ

Драги другови,

Поводом годишњице формирања ваше бригаде шаљемо вам наше пламене пролетерске поздраве.

Ваша бригада данас слави успјехе које је извојевала у току године дана напорних и крвавих борби. Ти успјеси крунисани су славним побједама ваше бригаде на историјском Мојковцу, на Грабу и Зечјој глави, Оброву и Бродареву, Брежђу и Мокрој Гори, Маторој шуми и многим другим мјестима.

Ви сте, наши млади другови, за врло кратко вријеме високо дигли борбену заставу своје нације и наше народноослободилачке борбе.

Ми смо поносни што уз себе имамо таквог ратног друга и сигурни се осјећамо када имамо вас на једном од наших крила.

Желимо вам да и даље високо држите вашу борбену заставу, да будете на висини имена 4. и 5. црногорске пролетерске бригаде, да будете понос свога народа, наше народноослободилачке борбе и нашег љубљеног команданта друг Тита.

Ми вам, другови, дајемо нашу пролетерску ријеч да ћемо уложити све напоре да заједно са вама и осталим бригадама наше дивизије, у склопу наше Народноослободилачке војске и савезничких армија, задамо посљедњи и одлучни ударац нашим непријатељима, да учврстимо и проширимо тековине наше борбе и да чврсто станемо на браник већ створене нове Демократске Федеративне Југославије.

Живно наш млади ратни друг — 8. црногорска ударна бригада!

Живјела Народноослободилачка војска Југославије!

Живио наш велики вођ и учитељ — маршал Југославије друг Тито!

У име бораца и руководиоца 3. пролетерске (крајишке) бригаде.

Политкомесар — мајор

Лазаревић

Командант — мајор

И. Радуловић

АРТИЉЕРИЈСКЕ БРИГАДЕ 1. ПРОЛЕТЕРСКЕ ДИВИЗИЈЕ
Борцима и руководиоцима Осме црногорске НОУ бригаде

Борци и руководиоци Артиљеријске бригаде 1. пролетерске дивизије, вама, нашим ратним друговима, шаљемо срдачне честитке поводом годишњице оснивања ваше бригаде.

Сећамо се прве борбе наше младе бригаде, када смо огпочели офанзиву на сре.мском фронту и нашли се на истом сектору са вашим јуначким батаљонима. Никада не заборављамо ваше неустрашиве јурише код Визића, Маторе шуме и Грабова, када је наша млада артиљерија, рушећи непријатељска утврђења и чистећи пут храброј пешадији, неустрашиво ишла напред, знајући да има моћну заштиту у вама и у нашим старијим друговима, у славом овенчаним пролетерским бригадама.

Данас, када циновска офанзива Црвене армије, попут бујице, јури па запад, нека сарадња наше младе артиљерије и наше јуначке пешадије буде још чвршћа, како би се наше победоносне заставе што пре залепршале и на бедемима нашег Загреба, Љубљане и Трста, а фашистичку звер да ухвати зима у њеној јазбини, од гр.мљавине наших гопова.

С покликом: — За Тита — на Берлин! ми вам честитамо годишњицу оснивања ваше бригаде.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Борци и руководиоци
Артиљеријске бригаде
1. пролетерске дивизије

(»Осма црногорска«, јубиларни бригадни билтен, 25. фебруара 1945)

БАЦАЧКА БАТЕРИЈА БРИГАДЕ

По ослобођењу Београда, Народноослободилачка војска је ојачала новим масовним приливом добровољаца. Повећале су се и материјалне могућности и учинило остварљивим вођење ратним операцијама већих размера. У то време пада и оснивање наше бацачке батерије.

У својим млађим данима наша бригада располагала је једним до два бацача, распоређеним по батаљонима и употребљаваним у најкритичнијим тренуцима, јер мупиције, до које се долазило само пленом од непријатеља, није било довољно. Дешавало се да се бацач носи по две до три недеље без и једне mine. У тим данима славних битака и победа наше бригаде, бацачи су, гтако под тешким условима, дошли до пуног изражаја, захваљујући пожртвовању посада и вештини старешина. Још су у живом сећању Бродарево, Бијели лаз и санџачке чуке, где су вешто послате mine падале посред збуњених Немаца и њихових колона, наносећи им губитке.

То знање и искуство, стечено у борби, руководиоци су знали да пренесу на нове, младе борце, који су учествовали у стварању и формирању наше бацачке батерије.

Већ првих дана обуке борци су заволели поверено им оружје и са љубављу су прионули да га што боље упознају. Ти борци, иако новн,

схватили су и правилно вредност свога оружја, својих бацача, и били су свеони да оно може да користи борби само ако буду мајстори у руковању њиме, ако у потпуности савладају нишанске справе и друго.

Покрет је бацачку батерију затекао сасвим опремну. Борци су ишли весело, очекујући дан када ће на терену, на фронту, показати овоје знање.

Дошло се до Маторе шуме. Укопани бацачи били су спремни да отворе ватру «а непријатеља. Другови су са нестрпљењем очекивали када ће чути прасак и детонацију мина, које треба да експлодирају по непријатељским бункерима. И тај тренутак је дошао. Једног хладног децембарског дана, рано у зору, грмљавина из наших бацача објавила је почетак офанзиве, која се завршила продором кроз непријатељске линије. Палба наших бацача створила је хаос у редовима противника. Мине су падале, «а задовољство наших бораца, особито наше пешадије, по непријатељским бункерима, разносећи »фрицеве« и разарајући њихове линије. Ни мине из немачких бацача, ни меци из њихових »снајпера« и »шараца« — јер смо били на дometу њиховог дејства — нису могле да омету прецизно нишањење бацачлија, који су у многоме омогућили и олакшали успешно дејство пешадије. Ради рељефнијег приказа ове акције, спомвнућемо да је херојска смрт задеоила нашег бригадира на 30 метара од наших бацача. Најзад се заорио победоносни поклич из грла храбре пешадије, која је већ пробијала прве непријатељске линије. Призори на које је наилазила пешадија јасно су говорили о разорном дејству наших мина и о тачности наших погодака. Наши бацачи, брзо натоварени, пошли су са пешадијом у сусрет новим борбама.

На новим положајима бацачи су пружали пуну подршку пешадији и у коорАинацији са њом постизали су пуну ефикаоност. У идућим тешким борбама, у којима је учествовала наша бригада у Срему, бацачка батерија оправдала је онај углед који је стекла у Маторој шуми.

Свуда где је било потребно уништити непријатељске бункере, разорити противничке положаје, свуда где је требало олакшати и помоћи пешадији, појављивала се бацачка батерија. Експлозије њених мина чиниле су нашој пешадији радост, а непријатељу утеривале страх.

О њеној популарности најбоље говори песма, која се често чула међу борцима наше бригаде.

*Нема боја да се бије,
Док не дођу бацачлије.*

(»Осма црногорска«, јубиларни бригадни билтен, 25. фебруара 1945)

НАШЕ РАДИОНИЦЕ

О нашим друговима из радионица уопште се ни пише, или, ако се пише, пише се врло мало. Они остају по страни. Зашто? Зар није њихов рад исто толико важан као и рад бораца на фронту? Они су она невидљива артерија која је чврсто везана за фронт и из које фронт црпи све што му је потребно. Сваког часа, сваког тренутка везан је фронт за ову најближу позадину; поквари се оружје, поцепа се ципела или одело, ко Не то да поправи? Ту су они. Код њих нема одлагања у раду, јер сваки посао мора одмах да се сврши. Како да фронт чека дуго, кад се мора напред?

Наша бригадна пушкарница је млада, нема ни пуних шест месеци од како постоји. Она, са својих пет стручних мајстора, ради ударнички. Поправља све врсте тешког и лаког оружја, а, у исто време, израђује поједине делове оружја. Она не ради само за нашу бригаду, него поправља и оружје из осталих бригада, уколико њихове радионице не могу да заврше свој део посла. За шест месеци ударничког рада она је показала задивљујуће резултате. Ево биланса:

Поправљено пушкомитраљеза »брно«	978
Поправљено пушкомитраљеза »шарац«	1.425
Поправљено тешких митраљеза »бреда«	264
Поправљено разних пушака	3.593
Поправљено машинки	226
Поправљено иротивколских пушака	103
Поправљено пиштоља	531
Поправљено разних бацача	187
Израђено разних оквира	457

Наши другови из кројачке радионице не заостају за друговима из пушкарнице. И они раде без предаха. И кројачка радионица је млада, нема још ни шест месеци како ради. Код њих је највеселије. Кад ућете код њих, никад их нећете наћи нерасположене, увек су спремни за шалу и смех. Наравно, рад не престаје у том случају. Њих осам живи у братској љубави. Када сам им рекао да сам дошао да пишем мало о њима, они ме само погледаше и рекоше: »Друже, пиши ти о борцима на фронту, они то заслужују, а не ми.« Ја им објашњавам да је њихов рад исто толико важан и користан за борбу као и борба другова из борачких јединица. »Друже, знаш шта, ми не можемо о себи да говоримо, али нека наш рад говори о нама«, рекоше. Један вагон прерађене робе, то је биланс њиховог ударничког рада. Зар не заслужују овакви другови да се о њима пише?

У једној радионици увек се чује песма. »Наш рад везан је за песму«, кажу тамо. Њих шеснаест седи за ниским сточићем и стално нешто куцкају и зашивају. У десном углу радионице стоји хрпа ципела. Бригада је на одмору, многи борци поцепали су обућу, треба све то поправити.

Обућарска радионица успела је, за 6 месеци ударничког рада, располагајући првих 4 месеца само са 7 другова, да:

пенцетира	975	пари ципела
изврши већих оправки	2.370	пари ципела
изврши мањих оправки	469	пари ципела
направи нове обуће	291	пари ципела

(»Осма црногорска«, јубиларни бригадни билтен, 25. фебруара 1945)

ПРВИ ПУТ НА КУРИРСКОМ ЗАДАТКУ

Колона маршује. Отегла се блатњавим путем и гаца. Уморни другови тешко ваде ноге из блата, љуљају се под теретом пушкомитраљеза и муниције и с муком иду.

Сутон се већ спустио. Сиви мали облаци једва се иазиру.

Улазимо у село које се налази у непосредној близини фронта. Ту застајемо. Шапућући питамо један другога да ли је ту положај. Наречење

— тишина свуда. Одједном зачух своје име. Кажу ми да ме зове командир. Чуди ме шта ћу му. Упутих се ка њему. Саопштио ми да сам одређен за курира чете. Комесар чете ме упућује у нову дужност. Потом одлазим да чекам да први пут поћем на курирски задатак. Прва дужност била ми је да однесем извјештај штабу батаљона. Идем сам и стално миелом да ли сам на правом путу. Одједном запишташе зрна и кроз маглу јутра зачу се прасак. Инстинктивно легах. Питам се откуда и ко је сад то. Били су Нијемци. Спазили ме па отворили ватру. Претходно осмотривши терен пузећи сам прешао брисани простор и стигао на циљ. Тада сам увидео КОЛИКО може да буде опасна курирска дужност, а и како је важна приликом преношења извјештаја.

Бранко АЛВИРОВИЋ, курир 2. чете

(»Ка слободи«, бр. 2/1944)

НАШ КУРИР

Милојко Петровић, вижљаст младић, скромног држања и срамежљивог осмеха није стари борац. Али по изразу лица и погледу његових очију види се да је већ много претурио преко главе.

Када је наша војска дошла у његово родно село Брешће, није се двоумио, иако је био млад, хоће ли напустити родитељски дом. Одушевљено је приступио нашој војсци. Отада Милојко иде из борбе у борбу, кроз целу Србију, еве до Београда. Учествује у тешким борбама у Раковици и на Слативи. У тим борбама мали Милојко се показао као храбар омладинац, с пушком у руци вешто се оклонио иза једног ћошка и отуда гаћао немачке војнике који су претрчавали преко улице.

Када смо прешли Савски мост и пошли да ослободимо Војводину, Милојко је већ био курир батаљона. Долазе тешке борбе код Маторе шуме... Цео терен је био посејан минама. Милојко је неуморно трчао од чете до чете, носећи наређења штаба батаљона. Често се пробијао кроз непријатељску ватру, легао на земљу да би се заштитио од бацача. Али је за време борбе оигурно одржавао везу између чете и батаљона, не презајући ниједног момента од мина и непријатељске ватре.

Једном је донео наређење штаба батаљона да чета изврши препад на непријатеље. Милојко је и сам хтео да учествова у том препаду. Командир и комесар чете оу га одвраћали, али он је остао упоран. Први је полетео из рова узвикнувши: »Ура, живели пролетери!«

И данас, када је Милојко млађи водник, када његове младе јуначке груди краи медала за храброст, да га запитате где је добио медалу тај млади јунак — орамежљиво би се насмејао и слегао раменима.

В. Д.

(»Кроз борбу«, бр. 5/1945)

УДАРНИК ЖИВОЈИН ПЕШИЋ

За кратко време по доласку у бригаду стиче поверење својих другова. Већ и на маиеврима, који су се изводили на пространијој сремокој равници, у првим данима доласка, примећена је његова воља и смисао да се што боље упозна и усаврши не само у руковању пушком већ и аутоматима. Највећа му је жеља била да постане нишанција на »шарцу«.

Једно време је помоћник. При једном нападу Немаца његов нишанција пада смртно рањен. Живојин се пузећи пребацује са »шарцем« до другог заклона и наставља да пуца на Немце, који еве јаче надиру. Достојно замењује свога друга. Разбија нападе Немаца, убија их неколико и осујећује њиховс планове.

Више пута је похваљен за најчистије оружје и за најбоље ископан ров. У припремама за »Светску омладиноку недељу« добија похвалу штаба батаљона за ударнички рад. На такмичењу постиже и најбоље време, успевши да расклопи и склопи брзи »шарац« за 21 секунду. Увек заузимљив, а миран и срамежљив, осамнаестогодишњи Живојин, добио је од батаљона 5 дана одсуства.

Р. Т.

(»Кроз борбу«, бр. 5/1945)

ДРУГОВИ ИЗ ПЕКАРСКЕ РАДИОНИЦЕ УДВОСТРУЧИЛИ УЧИНАК

У оквиру прославе »Светске омладинске недеље«, наши другови из пекароке радионице удвостручили су учинак, да би на тај начин најбоље манифестовали прославу празника наредне омладине целог овета. Ови наши другови ударници показали су се најбољш, јер су најправилније схватили дужност.

Пекарски вод радио је и до сада ударнички. Али када су чули да се у оквиру »Светске омладинске недеље« одржава такмичење, друшви из вода су одмах уложили све своје оиле да би били први. Иако су до сада избацивали осам фуруна хлеба и тиме задовољавали потребе наше бригаде, они данас избацују петнаест фуруна хлеба, што износи 3.000 килограма.

Нарочито треба истаћи ударнички рад друга Богомира Јовановића, Тасе Ристића и Тихомира Петровића. Друг Богомир Јовановић је у стању да за 45 минута испече 250 кгр хлеба, али ни остала двојица не заостајс иза њега.

Б. Ш.

(»Кроз борбу«, бр. 5/1945)

У једном нападу на Грчића салаш учествовао је и мој вод. Имали смо задатак да једну чету 2. батаљона, која је нападала с левог крила, помогнемо с десна ватром из наша три аутоматска оруђа, да бисмо тако на себе окренули пажњу непријатеља. Полако смо кренули преко отвореног поља, испресецаног плитким увалама, довољно дубоким да сакрију борца од ока непријатељских осматрача. Ноћ је била прилично светла, тако да је непријатељ био у могућности да нас из даљине спази. Полако смо се приближавали рововима који су били ископани на стотину метара од салаша у коме се налазио непријатељ. Подилазили смо салашу. Непријатељ се не јавља. Ускочили смо у његове ровове. Никога. Наместили смо наше аутомате и почели да брзом паљбом тучемо зграде салаша. Непријатељ се никако није јављао, рекао би човек и да га нема. У међувремену је са нашег левог крила долазила паклена паљба. Читавих четврт сата наши аутомати обасипају зграде ватром, а непријатељ се ни једним јединим метком не јавља. Сви сам био уверен да на салашу нема непријатеља. Упола сам се издигао из рова и хтео да искочим и да кажем друговима да прегледамо салаш, када из зграда одјекну паљба из »шараца«. Меци зазвиздаше изнад главе, ја се вратих у ров и настависмо брзом паљбом. Осматрао сам одакле »шарци« бију. Ускоро сам пронашао ватрено шездо, било је на крову једне од зграда салаша. Наша два »шарца« ухватили су кућу »у маказе« и осули. Светлећи меци су рили по њој. Одједном плану сламени кров и пламен се брзо рашири. Кров куће је изгледао као велика буктиња. Ускоро зачусмо експлозије, то је горела немачка муниција. Кроз пламен и дим, с времена на време, промицале су сенке. Беже Немци. Митраљесци су са највећим весељем пуцали за њима. С друге стране »шарац« се није више јављао. Са левог крила је ватра престала. Немци су још двадесетак минута пуцали с времена на време, а ми нисмо одговарали. После тога, како је предвиђено, повукли смо се у тројкама ка нашим положајима. Без губитака извршили смо задатак.

(»Побједа«, бр. 4/1945)

Драгутин ПРЕЛАЗ

КОЊА САМ ВРАТИО

Марко Перић, борац радног вода, отишао је на положај испред села Чаковаца са осталима, као коњоводац, да подели храну. При завршетку деобе поче напад Немаца на наше положаје. Марко је стајао поред коња, који се плашио пуцњаве. Коњ пада мртав, погођен у главу, а Марко брзо скаче у ров који је био иопред њега. У рову је било једно наше митраљеско одељење. Склонио се у оближњи бункер да огреје презебле руке. Када је после кратког времена провирио из бункера није више видео

митраљесце, већ неке прилике у белим огртачима, које су прескакале ров. Увукао се Марко дубље у бункаре и затрпао ватру. Кад је мало пуцњава престала, излази полако. Непријатељ је заузео наше ровове и отишао према селу Чаковци. Марко се извуче из рова и поће кроз кукуруз. Чуо је како кроз шашу од кукуруза корачају непријатељски војници и често пуцају. Опружио се на земљу, претходно разгрнуо мало онег и, лицем окренутим земљи, са опруженим рукама, легао. Уокоро изнад њега дођоше два Немца. Из клечећег става пуцали су. Он је притајио и дисање. У том близу њега паде мина бацача и пооу га земљом. Тако је Марко остао лежећи на онегу све до мрака. Кад је пао мрак, устао је и пошао према селу. У селу није било никога. Залазио је по кућама и тражио некога ко ће да га обавести о правцу којим оу отишле наше јединице. Нашао је једну старицу која му је рекла да су отишле према Товарнику. Пошао је напред, кроз ноћ. На изласку из села наишао је на два коња, узео је бољега, узјахао и пошао напред. Испред Товарника је застао. У селу се чула ватра и село је горело. Он улази јашући на коњу. У сусрет му је ишла група Немаца. Марко брзо скреће удесЈТО, прелази пругу и, рано сутрадан, стиже у јединицу.

— Друзе, интенданте, довео сам коња — рапортирао је Марко.

(»Побједа«, бр. 4/1945)

Ж. К.

КОМЕСАР ДРАГО И ЖИВОТА ЕИРЧАНИН БРАНЕ БУНКЕР

Деоило се то онда када је непријатељ снажно на нас навалио, варујућп да ће успети да нас сломи, а, уједно, и цео наш фронт.

Топови су загрмели, бацачи фијукнули, јурнуше тенкови, припуцаше пушке, а велики буљуци фашистичких војника кренуше ка нашим рововима.

Чекали смо их мирно. Око нас су падале гранате дижући и цепајући земљу. Уста су нам била пуна блата, а очи замагљене од барутног дима. У предњим бункерима били су они: борац Живота и комееар Драго. Митраљез је стајао, као и увек спреман, са светлим, месинганим нискама метака у реденику. Пажљиво оу осматрали. Немачки строј се све више приближавао. Наши су се држали оне старе: пусти га близу, па оспи. И збиља, када су се Немцима могла већ видети лица, Живота притисну окидач. Њихов строј се пови. Хитлерови војници падаху, неки раширивши руке као да нешто траже, други просто клонувши на онег. Животином и комесаровом весељу није било краја, јер је непријатељ одбијен од бункера.

Али, на жалост, само за кратко. Митраљез, засут земљом, отказао је. Фашисти <у се опет прибранили и јуришали ка бункеру. Бггло је потребно много хладнокрвности и умешности да би се нашло излаза из критичног положаја. Немци су били већ ту, иопред бункера.

Комесар Драго зграби бомбе и поче их бацати, једну за другом. Челик распрелих бомби иочео је да кида мрока и одвратна фашистичка тела, док се Живота трудио да поправи »шарац«. И ускоро весело узвикну: »Друже комесарс, 'шарац' је исправан«. Тада му непријатељски рафал прекиде рсчи, а и млади живот. Он клону преко »шарца«. Комесара Драга Николића као да нешто такну до орца, видећи мртвог друга. Узе митраљез и осу паљбу на непријатеље, који беху десетак корака испред њега. Бес према мрским Швабама није му дозвољавала да попусти прст са окидача све док се цев није усијала.

И док су Немци бежали, комесар Драго, са сузама у оку, окрете се мртвом Животи и рече му: »Бункер је ипак наш, друже!«

В. Д.

(»Кроз борбу«, бр. 4/1945)

НОН V БУНКЕРУ

После поновног повратка у Чаковце, крећемо на положај. Те положаје смо и пре држали, па познајемо терен. Ноћ је, онег пада, а ветар дува и наноси пахуљице у очи. Хладно је. Друг се другу приближава, да би се заштитио од удара ветра.

Тишина је, зна се да је непријатељ близу, чак се и кашаљ зауставља. И тако стижемо до положаја. Колона стаје. Коњи се растоварају, тешко се оружје односи на место где командир чете нареди. Пијуци раде неуморно, јер та оружја треба добро осигурати.

Пошто је то свршено, командир наређује да се људство раздели по бункерима.

Улазимо у бункере, који оу доста добро направљени. Покривени су трском и шашом. Скоро се човск може иоправити. Има у једном углу и ложиште за ватру. Са мном су још тројица. Пада команда да се донесе слама, да се простре по бункеру, затим да се набави дрво или шаша, за гориво. Другови се разилазе, као мрави, по околини.

Пошто смо прибавили потребно, сада се ватра ложи. Ватру смо наложили и мало загрејали, па расположење расте, али за наш бункер сада већ не, јер вам неколико метака екоплодира у ватри, у размаку од пола сата. Водник наређује да се ватра угаси, и да се легве.

Нас четворица, а два ћебета. Да би се загрејали збијемо се чврсто једаи уз другога, али ноге никако да загрејемо. Када додија хладноћа дижемо се и тапкамо, али користи само док смо на ногама.

Умор и сан нас преваре и заспи се. Али чим ое пробудиш одмах осетиш да оу ти ноге као од леда. Долази ред на наш бункер да да стражу. На стражи се ипак мало загрејеш, јер ои у покрету, а уз то видиш око себе живост, јер другови иду да набаве шаше или трске. Тек си се угрејао, а долази смена. Сада мораш у хладан бункер. Идеш мрзоволно, али тамо те дочекује изненађење; водник седи поред ватре, која

пуцкара, и греје се. Објасни ми да није могао више да издржи, него је очистио огњиште и избацио неколико метака и сада се може слободно ложити. Сада смо наложили добро ватру, а врата затворили ћебетом и легли да спавамо.

Било је мало више удобности. И тако с-мо дочекали јутро.

Михаило РАДОВИЋ

(»Ка слободи«, бр. 3/1945)

НАПАД ЈЕ ОДБИЈЕН

Бледа месечина обасјава оремску равницу, која је покривена танким слојем онега, чија белина је испрљана црним мрљама голих стабала и непосечене шаше. Виде се купе свеже ископане земље, из чијих врхова се вију танке траке дима. Испред купа је дугачко, искривљена линија. То су бункери и ровови 3. баталона, на положајима испред Грчићевог салаша. У тим рововима стоје неме прилике осматрача. Небо се полако облачи, нестаје и оно мало светлости и равницу покрива тама. Каткад затрепери и блеоне светлост ракета.

Једна прилика пролази поред ооатрача и нестаје у бункеру команде чете. То је курир. После кратког времена излази више војника из бункера, а ускоро се, из земље, појављују и други. »Другови, задатак је — говори командир чете, да се непријатељ, који се налази, према извештају извиђача, испред Грчићевог салаша, у бункерима, ликвидира и протера. Десетари на овоја меота«.

Почиње да пада киша. Чета одмиче од наших положаја, с борцима огрнутим белим мантилима, затим се развија у стрелце. Извиђачи су далеко напред. У таму кроз ледене капи кише назире се неке зграде. Рукеборана чвршће стежу оружје, бомбаши одшрафљују бомбе ...

»Јуриш, другови, ураааа! ...«

Као авети, у својим белим мантилима, скочише бомбаши, док наша аутоматека оружја сипају убилачку ватру на непријатељске положаје, који се налазе испред нас. Први бункери су наши. Немци беже саобраћајницама према салашу. Борба је доотигла врхунац. Са наших старих положаја бацачи су ступили у дејство и — добро видимо како се мине распрскавају у немачким рововима.

»Полако, по тројкама, назад ка нашим положајима« — командују старешине. Под заштитом аутомата наше јединице одлепљују се од непријатеља, који је осетио да се препадна чета повлачи, па ооипа све јачу ватру.

»Друже команданте, задатак смо извршили, нисмо имали губитака« — рапортир»а командир чете команданту баталона. Борци полако нестају у земуницама.

Опет је наетала тишина.

Одједном поново оживеше положаји. ЛУДСВО је на свом месту. Ватра са непријатељске и наше стране је ове јача, сад Немци нападају. На нашем левом крилу је Друш батаљон и са његових положаја чује се јака ватра. Непријатељ се привукао близу. Брза паљба из свих оружја. Фијучу гранате наше артиљерије и тешких бацача. Сва оружја су у пуном дејству. Небо је величанствено ишарано разнобојним светлећим мецима и ракетама, а светлост експлозија мина и граната допуњује призор земаљског пакла.

На лицима наших бораца, који данима стоје у рововима, огледа се озбиљност и одлучност. Неуморно пуцају, све брже и прецизније.

Немци се повлаче.

Са нашег левог крила одјекује победоносно »Ура«. То 2. батаљон прогони потучене Немце.

Артиљеријока и бацачка ватра је појачана. Пораз Немаца је потпун.

И док ватра малаксава и наше патроле поново одлазе у »ничију земљу«, са наших положаја одјекује песма, песма победе, песма младости и новог живота:

»Нема боја да се бије, где бригада Осма није ...«

Жарко КУЛИЋ, борци

<>Побједа«, 4/1945)

ПРОСЛАВА ДАНА СПОРТА

Комбиновани тим I и II батаљона — комбиновани тим III батаљона
и самосталних јединица 2:2 (2:0)

На дан спорта, у оквиру прославе »Светске омладинске недеље«, 25. о. м. одиграна је фудбалска утакмица између горе наведених тимова. Утакмици су присуствовали командант и комесар бригаде, политички и војни руководиоци и сви борци наше бригаде.

На судијин знак за почетак утакмице комбиновани тим I и II батаљона узима одмах игру у своје руке. Јасно се примећује неповезаност тима III батаљона и самосталних јединица и види се да играју иепотпуни. Комбинованом тиму I и II батаљона успева да једним оштријим иродором у 15. минути I полувремена, преко центарфора да да гол. То је оило врло лепа комбинација. Десно крило избија нагло напред са лоптом и додаје непокривеном центарфору, полувисок пас, и он неодбрањиво шаље лопту у гол.

После овог гола утакмица постаје нешто живља и повезанија, али још увек личи на бесциљно ударање лопте. Комбиновани тим III батаљона и самосталних јединица покушава да изненадним продорима изједначи, али не успева. Код њега нема повезаности, играчи сувише задржавају лопту, а пред шлом су збуњени, тако да не знају шта ће са лоптом. Пред сам крај полувремена успева комбинованом тиму I и II батаљона да после једног повезаног продора да и други гол. Резултат је 2:0.

Са тим резултатом играчи одлазе на одмор. На одмору је извршена измена у комбинованом тиму III батаљона и самосталним јединицама.

У другом полувремену игра је лепа и жива, тако да и не личи на ону досадну и монотону игру из првог полувремена. Код комбинованог тима III батаљона и самосталних јединица осећа се повезаност у игри, они су стално у нападу и пред голом, али џомбаст и нераван терен не омогућује им да реализују своје комбинације пред голом. После једне лепе комбинације успева десној полутки комбинованог тима III батаљона и самосталних јединица да да гол и тиме смањи резултат на 2:1. Навијачи су узбуђени. Они ватрено навијају, скандирајући имена својих љубимаца и траже још голова. Пред сам крај игре успева комбинованом тиму III батаљона и самосталних јединица да изједначи, али изгледа да је овај гол постигнут из »офсајда«. Утакмица је завршена резултатом 2:2.

Код играча оба тима осећала се недовољна кондиција и тренинг. Сувише су задржавали лопту и нису пазили коме је додају. Пред шлом били су збуњени, тако да се често догађало да из сигурне оитуације за постишуће гола пуцају у аут. И поред овога игра је била занимљива и помало шаљива. Судија је био лењ, и није пажљиво пратио ток игре, тако да оу му се поткрале доста крупне грешке на штету оба тима. Он се лагано шетао по игралишту, тако да је више личио на посматрача утакмице него на судију.

И играчи и борци напустили оу задовољни игралиште.

Б. ШУПИЦА

(»Кроз борбу«, бр. 5/1945)